

de Oplysninger, der foreligger i Bemærkningerne til Lovforslaget, viser det sig, at der kun er tabt ca. 27,000 Kr. ved disse Udlaan. Dette er kun et meget ringe Beløb i Forhold til Udlaanssummens Størrelse. Det er saa ringe, at der slet ikke er nogen som helst Anledning til at tillægge dette nogen Betydning. Men Grundten til, at disse Tab har været saa smaa, maa søges deri, at vi i hele den Tid, vi har arbejdet paa at faa oprettet Husmandsbrug, har haft en Opgangstid, en Tid, hvor der har fundet en Værdistigning af disse Hjem. Sted i ret stor Udstrækning. Hvis vi ikke havde haft det, vilde Tabene selvfølgelig ikke have indskrænket sig til dette ringe Beløb.

Vi er altsaa sluppet særdeles godt fra disse Udlaan, og der er vistnok heller ikke nogen Grund til at nære Tvivl om, at de allerfleste af dem, der har overtaget disse smaa Jordbrug, gennemgaaende lever og virker under ret gunstige økonomiske Forhold. Det synes jeg, vi har god Grund til at glæde os over, og naar vi ser tilbage paa det, der er opnaaet, kan jeg heller ikke se andet, end at der deri ligger en ret stærk Opfordring til at fortsætte. Men jeg maa straks tilføje, at denne Opfordring fremtræder ikke saa kraftigt, naar man lægger Mærke til Forholdene, som de er for Tiden, og som de kan ventes at ville blive i Fremtiden. Her maa jeg allerførst gøre opmærksom paa, at det for Tiden er meget dyrt at oprette Husmandsbrug. Jorden er gaaet en Del op i Pris, og det er endda det mindste, men det er ogsaa meget dyrt at opføre de nødvendige Bygninger, og det samme gælder med Hensyn til Anskaffelse af de nødvendige Besætninger. Baade Jordprisernes Stigning, de store Udgifter til Opførelse af Bygninger og Anskaffelse af den nødvendige Besætning vil altsaa medføre, at nye Husmandsbrug, som bliver oprettet nu, bliver forholdsvis for dyre, og det vil medføre, at de, der overtager dem, kommer til at sidde for ret store Udgifter til Renter og Afdrag af de Laan, som de optager.

Men dertil kommer andre Forhold, som jeg ikke synes, vi kan undlade at have Opmærksomheden henvendt paa, og det er dette: hvorledes vil de handelspolitiske Forhold stille sig, naar vi en Gang bliver færdige med denne ulykkelige Krig? Derom ved vi intet som helst, og givet er det, at hvis det mindre Landbrug her i Landet ikke kan fortsætte den lønnende Landbrugsindustri, vi nu har drevet her i en

længere Aarrække, bliver det strenge Tider for det. Det forekommer mig, at der er Anledning til at tænke herpaa for os, som har oplevet de stærke Opgangstider i forrige Aarhundrede, som naaede sit Højdepunkt midt i 70erne, hvorefter der saa fulgte en ret kraftig Tilbagegang i de sidste 20 Aar fra 1880 til 1900, der medførte meget, meget vanskelige Forhold for den største Del af de danske Landmænd. F. Eks. synes jeg, der er Grund til ved Behandlingen af en saadan Sag som denne at tænke en lille Smule over, hvorledes Forholdene vil kunne tænkes at udvikle sig i Fremtiden. Der er Grund, forekommer det mig, til at tænke lidt paa dette, naar vi staar med en Lov som denne og vil opmuntre Folk omkring paa Landet til at oprette mindre Landbrug. Nu er altsaa Spørgsmaalet dette: om vi med fuld Kraft skal fortsætte med fra Statens Side at bidrage til Oprettelsen af Husmandsbrug, om vi med fuld Kraft skal opmuntre og opfordre Folk dertil, eller om vi ikke ogsaa bør tænke lidt paa, hvilke Følger det vil medføre, hvis en Del af dem, der under de nuværende vanskelige Forhold indlader sig paa at oprette Husmandsbrug, om kortere eller længere Tid kommer til at opgive og forlade disse Hjem, fordi de ikke kan svare, hvad de skal svare og er gaaet ind paa. Det er ikke min Tanke, at vi skulde standse Lovgivningen paa dette Omraade, aldeles ikke. En Virksomhed, der er gaaet saa godt omtrent i en Snes Aar, bør man ikke straks standse, fordi det for Tiden kan se lidt vanskeligt ud; men jeg vil dog henstille til Overvejelse, om vi ikke paa en eller anden Maade skulde lade være med at arbejde med fuld Kraft, om vi ikke paa en eller anden Maade skulde sætte Virksomheden ned til halv Kraft. Dette kan ske paa flere Maader. Det kan ske ved, at vi begrænser Lovens Varighed til et Aar og saa ser Tiden lidt an. Det kunde ogsaa ske ved, at vi satte det Beløb, der her er Tale om, 5 Mill. Kr. aarlig, ned til det halve. Der kunde muligvis ogsaa findes andre Veje for at opnaa det samme. Hvis jeg ikke husker fejl, har Landbo-kommissionen indstillet, at Forlængelsen af Loven bliver indskrænket til et Aar, jeg henstiller dette til Overvejelse. Men Hovedsagen for mig er, at Sagen ordnes saaledes, at de, der under de nuværende Forhold ved Hjælp af Statslaan vil erhverve sig et Husmandsbrug, maa gøre det paa eget Ansvar og egen Risiko, saaledes at de ikke bagefter, hvis det gaar